

ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ В БАСЕЙНІ ДНІСТРА

І. С. ЄЗЛОВЕЦЬКА, канд. с-г. наук, науковий співробітник

*Інститут колоїдної хімії та хімії води ім. А.В. Думанського НАН України
03142, Україна, м. Київ, бульв. Академіка Вернадського, 42*

Сучасна водна стратегія України спрямована на досягнення екологічно безпечного стану водних ресурсів і забезпечення населення якісною питною водою та належними санітарними умовами [1, 2]. Було визначено [1-4], що вже до 2030 року Україна має забезпечити для населення доступність якісних послуг з водопостачання та водовідведення на високому рівні, звести забруднення водного середовища «до екосистемно прийнятних рівнів» за рахунок зменшення обсягів скидання забруднених стічних вод тощо. Для визначення можливості досягнення поставлених цілей було розроблено ряд індикаторів з відповідними цільовими орієнтирами [1, 4].

Басейн р. Дністер – транскордонна водна система, він тече в межах 7 областей і є джерелом водозабезпечення близько 4,5 % загальних потреб України у прісній воді [5, 6]. Тому визначення сучасного рівня водопостачання, водовідведення і забруднення водних об'єктів є актуальним і важливим напрямом при впровадженні інтегрованого управління водними ресурсами в басейні Дністра.

Забезпечення населення якісною питною водою залишається однією з ключових проблем у країні. За сучасними офіційними даними [7, 8] на верхній і середній ділянках басейну Дністра (до кордону з Молдовою) рівень забезпечення сільського населення централізованим водопостачанням залишається в цілому невисоким (12 %) (див. табл. 1). Найскладніша ситуація спостерігається в Тернопільській області (1,8 %), найкраща – в Хмельницькій (32,6 %) [7, 8].

Таблиця 1 – Рівень забезпечення населення доступом до централізованого водопостачання в басейні Дністра

Індикатори	Сучасний стан	Цільові орієнтири		
		2020	2025	2030
Частка сільського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання, %	12	20	30	50
Частка міського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання, %	82	90	95	100

Щодо міського населення, то тут ситуація значно краща. В цілому доступ до централізованого водопостачання має близько 82 %. Однак значення цього

індикатора також досить сильно варіюють за різними адміністративними одиницями: від 67,3 % в Чернівецькій області до 97,4 % в Тернопільській [7, 8].

Отже, досягнення цільових орієнтирів щодо доступу міського і, особливо, сільського населення до централізованого водопостачання в 2030 році (100 і 50 % відповідно) є достатньо складною проблемою для даного регіону. Її вирішення нагально потребує будівництва та реконструкції систем централізованого питного водопостачання.

Значною проблемою також є якість та безпека питної води для населення. Так за мікробіологічними показниками в системах централізованого водопостачання частка нестандартних проб становить від 1,9 % (Чернівецька область) до 14,1 % (Тернопільська область), при нецентралізованому водопостачанні – 0,8 % і 18,2 % відповідно; за санітарно-хімічними показниками – від 0,6 % до 5 % в системах централізованого водопостачання, від 0,5 до 10,6 % при нецентралізованому водопостачанні.

З джерелами водопостачання ситуація гірша, особливо з нецентралізованими. Для них характерне стабільне мікробіологічне (до 32 % нестандартних проб) і хімічне (до 25 % нестандартних проб) забруднення води, особливо в Тернопільській і Івано-Франківській областях. І це при тому, що вже в 2030 році 100 % міського і сільського населення повинно бути забезпечене високоякісною питною водою [1].

Причиною погіршення якості води в джерелі є недотримання належних санітарних вимог (особливо в сільських населених пунктах). Частка сільського населення, яке має доступ до централізованих систем водовідведення, мізерна (в середньому 1,6 % по басейну). Для досягнення цільових орієнтирів 2030 року вона повинна зрости майже в 50 разів (див. табл. 2). Міське населення більш забезпечене – до 75 %. Однак навіть цільових орієнтирів 2020 року досягнуто лише в Тернопільській області (96,6 %). При цьому слід враховувати сучасний стан систем водовідведення в басейні Дністра – частка ветхих каналізаційних споруд досягає 22,6-43,7 % [7, 8].

Таблиця 2 – Рівень забезпечення населення доступом до сучасних систем водовідведення в басейні Дністра

Індикатори	Сучасний стан	Цільові орієнтири		
		2020	2025	2030
Частка сільського населення, яке має доступ до централізованих систем водовідведення, %	1,6	20	50	80
Частка міського населення, яке має доступ до централізованих систем водовідведення, %	75	90	100	100

Власне басейн Дністра представляє собою багатогалузевий господарський комплекс, який характеризується концентрацією екологічно небезпечних

промислових (на верхній ділянці) та комунальних підприємств. Тому необхідно контролювати рівень забруднення водних об'єктів стічними водами, в першу чергу, неочищеними і недостатньо очищеними (див. табл. 3).

Таблиця 3 – Рівень забруднення водних об'єктів басейну Дністра стічними водами

Індикатори	Сучасний стан	Цільові орієнтири		
		2020	2025	2030
Обсяги скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти, млн м ³	9,1	-	-	-
Частка скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти у загальному обсязі скидів, %	6,2	13,0	10,0	5,0

На сьогодні на верхню і середню ділянки басейну Дністра надходить біля 147,1 млн м³ стічних вод за рік. З них забруднених – 9,1 млн м³, або 6,2 % від загального обсягу скидів [9]. Тобто величини цільових пріоритетів 2020 і 2025 років вже досягнуті. До 2030 року необхідно зменшити об'єм забруднених стічних вод лише на 1,2 % (за рівнем 2018 року). Однак, розглянувши динаміку скидів забруднених стічних вод у водні об'єкти протягом 2014-2018 рр. [9-11], було відмічене зростання їх обсягів на 40 %, в той час як вони повинні були зменшитися, згідно [2], принаймні на 15 %. Відповідно частка забруднених стічних вод у загальному обсязі скидів зросла з 4,5 до 6,2 %. Тобто, на сьогодні спостерігається підвищення забруднення водних джерел, хоча і в межах цільових орієнтирів 2020-2025 рр.

Отже, для забезпечення населення чистою водою та належними санітарними умовами і, відповідно, досягнення цільових орієнтирів репрезентативних індикаторів сталого розвитку в басейні Дністра необхідно:

- подолати істотну диспропорцію, що утворилася між міськими та сільськими територіями при наданні послуг централізованого водопостачання і водовідведення;
- зменшити рівень антропогенного навантаження на компоненти і комплекси водних екосистем і підвищити якість води;
- досягти екологічно безпечного використання водних ресурсів для задоволення галузевих потреб регіону.

Це потребує будівництва та реконструкції систем централізованого питного водопостачання, водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання; скорочення частки неочищених стічних вод і значного збільшення масштабів їх рециркуляції та

безпечного повторного використання; використання інноваційних технологій водоочищення на державному і індивідуальному рівні тощо.

Список джерел:

1. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». Київ : Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. 176 с. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf (дата звернення: 10.09.2020).
2. Водна стратегія України на період до 2025 року (наукові основи). Київ : Інститут водних проблем і меліорації НААН, 2015. 46 с. URL: http://iwpim.com.ua/wp-content/uploads/2015/10/11_03_2015.pdf (дата звернення: 10.09.2020).
3. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року / Резолюція прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25.09.2015 р. URL: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015> (дата звернення: 10.09.2020).
4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 16. Ст. 70. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 10.09.2020).
5. Обухов Є. В. Сучасні показники забезпечення населення України водними ресурсами. *Український гідрометеорологічний журнал*. 2011. № 8. С. 176–181.
6. Екологічна і природно-техногенна безпека України в регіональному вимірі : монографія / за наук. ред. М. А. Хвесика. Київ, 2014. 339 с.
7. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2018 році. Київ : Міністерство розвитку громад та територій України, 2019. 351 с. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Proekt-Nats.-dop.-za-2018.pdf> (дата звернення: 10.09.2020).
8. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2017 році. Київ : Мінрегіонбуд України, 2018. 382 с. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/Proekt-Natsionalnoyi-dopovidi-za-2017-rik.pdf> (дата звернення: 10.09.2020).
9. Державний водний кадастр. Основні показники використання водних ресурсів за 2018 рік. Басейн Дністра. Київ, 2019. 86 с. URL: https://www.davr.gov.ua/fls18/dnipro_2018.pdf (дата звернення: 10.09.2020).
10. Державний водний кадастр. Основні показники використання водних ресурсів за 2016 рік. Басейн Дністра. Київ, 2017. 88 с.
11. Державний водний кадастр. Основні показники використання водних ресурсів за 2014 рік. Басейн Дністра. Київ, 2015. 93 с.